

Til Universitetsstyret
Fra Universitetsdirektøren

Sakstype: Orienteringssak
Møtesaksnr.: O-sak 5
Møtenr.: 1/2017
Møtedato: 7. februar 2017
Notatdato: 16. januar 2017
Arkivsaksnr:
Saksansvarlig: Hanna Ekeli, Avdeling for fagstøtte
Saksbehandlere: Thomas Østerhaug, Kristin Flagstad og Mette Sollihagen Hauge, Avdeling for fagstøtte

Kartlegging av etikk- og verdiarbeid ved UiO

Bakgrunn

Universitetsdirektøren har gitt Avdeling for fagstøtte (AF) i oppgave å gjennomføre en kartlegging av etikk- og verdiarbeidet ved UiO. For å få en helhetlig oversikt og for å kunne identifisere på hvilke områder det er overlappende ansvar, kompetanse og interesse har AF også bedt om innspill fra Avdeling for personalstøtte og Avdeling for administrativ støtte.

Resultat av kartleggingen

Resultatet av kartleggingen framgår av den vedlagte tabellen. Kartleggingen viser at UiO har gode systemer på de fleste områder, men de enkelte områdene er ikke alltid sett i sammenheng med hverandre. Resultatet av kartleggingen brukes som utgangspunkt for videre utviklingsarbeid.

På noen områder er det pågående prosesser:

- *Lov om organisering av forskningsetisk arbeid:* Arbeid med å tilrettelegge for implementering av krav i ny lov som er til behandling i Stortinget
- *Serviceerklæringen:* Revisjon av UiOs nåværende erklæring etter initiativ fra Læringsmiljøutvalget

Oppfølging av ny forskningsetikklov

Regjeringen har sendt sitt forslag til ny forskningsetikklov (Prop. 158 L) til Stortinget, hvor den blir behandlet i vårsesjonen 2017. I den forbindelse har ledelsen ved UiO gitt Forum for forskningsdekaner i oppgave å nedsette en arbeidsgruppe for å vurdere hvordan UiO best kan ivareta det institusjonelle ansvaret vi blir pålagt i den nye loven. Som et grunnlag for dette arbeidet har fakulteter, sentre og museer fått i oppgave å kartlegge de tiltakene som allerede finnes for opplæring i forskningsetikk og for å fremme god vitenskapelig praksis. Denne kartleggingen har frist 31.1.2017. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport våren 2017. Rapporten vil utgjøre grunnlaget for videre arbeid ved institusjonen. I tillegg har Forskningsetisk utvalg fått i oppgave å gjennomgå egne retningslinjer for å være i overenstemmelse med ny lovgivning.

I proposisjonen trekkes følgende områder fram som viktige å rette oppmerksomhet mot i det forskningsetiske arbeidet: Datainnhenting, datahåndtering, deling av data og dataeierskap, publiseringspraksis og ansvarlig forfatterskap, fagfellevurdering, samarbeid, forskere i ekspertroller, veileder- og mentorforhold, forskning på mennesker, dyrevelferd, risikofylt

forskning, føre-var-prinsippet og interessekonflikter knyttet til samarbeidsprosjekter. Dette er områder som må gjennomgås og kvalitetssikres.

Som en del av det institusjonelle arbeidet med å implementere lovens krav vil det også være nødvendig at UiOs nettsider for etikk, herunder forskningsetikk, gjennomgås og revideres.

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Hanna Ekeli
avdelingsdirektør

Vedlegg:

- Tabell med oversikt over kva UiO gjør på etikk- og verdiarbeidsområdet

Oversikt over hva UiO gjør på etikk- og verdiarbeidsområdet

Tiltak	Beskrivelse	Informasjon på nett
Institusjonelt nivå	Forskning og utdanning	
Etiske retningslinjer	UiOs samlede oversikt over etiske retningslinjer ved Universitetet i Oslo.	http://www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/
	Mangler nye maler for internasjonalt samarbeid (MoU) Behov for opplæring etiske retningslinjer internasjonale koordinatore	
Magna Charta Universitatum	UiO har signert en deklarasjon fra 1988 om grunnleggende universitetsverdier sammen med 802 Universiteter i 85 land. Macgna Charta Observatory driver oppfølgingsarbeid om verdier i samarbeid med signaturinstitusjonene.	http://www.magna-charta.org/resources/files/the-magna-charta/english
UNESCO	UNESCO Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel, 1997	http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Charter and code	Prinsipper om roller, ansvar og rettigheter for forskere og deres arbeidsgivere fra HR Strategy for Researchers et frivillig virkemiddel utformet av EU-kommisjonen som UiO har sluttet seg til	www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/personal/personalpolitikk/arbeidsvilkaar-vitenskapelige/index.html
Scholars at Risk	Gjennom SAR samarbeider UiO med universiteter I Norge og internasjonalt om å beskytte truede forskere, fremme grunnleggende universitetsverdier, særlig akademisk frihet, og styrke forskeres menneskerettigheter. UiO leder et Erasmus+ prosjekt «Academic Refuge» der det bl.a. lages en MOOC om akademisk frihet	www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/fa/internasjonalt/avtaler-og-programmer/scholars_at_risk.html http://www.uio.no/english/about/global/globally-engaged/scholarsatrisk/
Forskningsetikk	Samleside på UiOs nettside	www.uio.no/forskning/om-forskningen/etikk/ www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/fa/regelverk-og-forskningsetikk/
Tiltaksplan for redelighet i forskning	Gammel. 2006-7. Resulterte bl.a i 10 bud, FEU, opplæring i forskningsetikk på ph.d.-program + tilknytning til fagmiljø og veileder her, pilotprosjektet IT-tiltak for å fremme god vitenskapelig praksis Implementering ved UiO av krav i den	www.uio.no/forskning/om-forskningen/etikk/

	nye forskningsetikkloven i 2017 vil erstatte denne omtalen	
Forskningsetisk utvalg (« UiOs granskingsutvalg»)	Behandler saker hvor det er mistanke om vitenskapelig uredelighet etter forskningsetikkloven. Rådgivende for universitetsledelsen. Oppnevnt i 2005 etter eget initiativ fra UiO	http://www.uio.no/for-ansatte/nettverk-moter/los-enhetene/forskningsetisk-utvalg/
Interessekonflikter	Utredning fra Hjort + oppfølging fra UiO Kommersialisering, patentering, eksterne finansører, offentlig forvaltning, politikkutforming. Men også internt. Mellom personer, fagmiljøer, roller. Hvordan håndterer vi det?	Eksempler fra andre aktører NTNU: https://www.ntnu.no/etikkportalen/4-interessekonflikt - eksempel til etterfølgelse? ICMJE – interessekonfliktskjema: http://www.icmje.org/coi_disclosure.pdf
	Sidegjøremålomtalen er under revisjon	http://www.uio.no/for-ansatte/ansettelsesforhold/sidegjoremal/
Vitenskapsombud,	Hovedformålet er å gi veiledning og råd til en vitenskapelig ansatt i forskningsetiske spørsmål. Mandat vedtatt i styret juni 2016	
Kvalitetssystemet for medisinsk og helsefaglig forskning	Etterleve helseforskningslovens krav: Kvalitetssystemet ved UiO skal bidra til	http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/fa/regelverk-og-forskningsetikk/kvalitetssystem-helse/index.html

	at helsefaglig forskning planlegges, gjennomføres og rapporteres slik at etiske, medisinske, helsefaglige, vitenskapelige og personvernmessige forhold ivaretas.	
Personvernombudet for forskning (NSD)	Etterleve personopplysningsloven om behandlingsgrunnlag for forsknings som ikke faller inn under helseforskningsloven	http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/fa/regelverk-og-forskningsetikk/psi/nsd/
	Krav om sikker lagring av sensitive forskningsdata (Som et underkrav i kvalitetssystemet for helseforskning og Etterleve personopplysningsloven om behandlingsgrunnlag for forsknings som ikke faller inn under helseforskningsloven)	http://www.uio.no/tjenester/it/forskning/lagring/
	Anbefaling om deling og lagring av data	www.uio.no/english/for-employees/support/research/research-data/
Skikkethetsvurdering	Etterleve lovens krav om skikkethetsvurdering av studenter innen visse profesjonsstudier	www.uio.no/om/regelverk/studier/oversikt/index.html#skikkethetsvurdering
Enhetsnivå ved UiO	Forskning og utdanning	

Forskningsombud MED	Ombudet skal bidra til at spørsmål om vitenskapelig uredelighet blir ivaretatt på en betryggende måte for alle berørte parter. Samarbeid med OUS og Ahus.	http://www.med.uio.no/forskning/om/etikk/forskningsombud/
Forskningsetiske lokale utvalg ved TF og PSI		
Rammeverk for forskning ved PSI	Her finner du informasjon om regelverk og rutiner som styrer helsefaglig forskning. Det forventes at du som leder eller deltar i et forskningsprosjekt, er kjent med og anvender denne informasjonen.	http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/fa/regelverk-og-forskningsetikk/psi/index.html
Opplæring i forskningsetikk	Alle ph.d.-programmer har opplæring i forskningsetikk som obligatorisk element (forskriftsfestet ph.d.-forskriften §8). Finnes også etikkundervisning i enkelte studier i første og andre syklus. Forskriften er på institusjonelt nivå, mens innholdet bestemmes på programnivå.	
Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk om etikkompetanse	Rammeverket krever kunnskap om fag og yrkesetiske problemstillinger på alle nivåer	www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk/id564809/
FUP – modul i	Veilederopplæring hvor etiske	

forskningsveiledning	retningslinjer for veiledere inngår	
Etiske retningslinjer for veiledere	Gjelder på alle nivåer	https://www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/etiske-retningslinjer-veiledere.html
Serviceerklæring for Universitetet i Oslo	Serviceerklæringa viser kva UiO forpliktar å gjere for å tilby ein god studiekvardag, og kva UiO forventar frå deg som student.	Under revisjon
Forskning på etikk på fakulteter?		
Institusjonelt nivå	Andre områder enn forskning og utdanning	
Etiske retningslinjer for statstjenesten	Målet med disse generelle etiske retningslinjene er at alle statsansatte skal være bevisste på at etisk kvalitet på tjenesteyting og myndighetsutøvelse er en forutsetning for at innbyggerne skal ha tillit til statstjenesten.	www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/
Etiske retningslinjer for kjøp av varer og tjenester		www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/innkjop/innkjop/regler/etiske-retningslinjer/index.html
Retningslinjer for sponing og gaver - Universitetet i		www.uio.no/om/samarbeid/samfunn-og-naringsliv/sponsing-og-gaver/retningslinjer/

Oslo som gavemottager		
Etiske retningslinjer for samarbeidsarrangementer	UiOs nettsider har noe rettet mot studenter, men behov for tydelige kjøreregler for andre samarbeidsarrangementer	www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/samarbeidsarrangementer.html
Retningslinjer for konflikthåndtering	Sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø rutiner for konflikthåndtering	www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/personal/personaloppfolging/konflikt/
Prosedyre for behandling av varsel om alvorlige kritikkverdige forhold fra student eller ansatt	Si-fra-systemet, varsling for ansatte,	https://www.uio.no/om/hms/arbeidsmiljo/prosedyrer/varsling/
Medarbeidersamtaler?		

Eksempler fra andre:

NTNU: etikkportalen, nettportal for etikk og forskningsetikk som skal være en undervisnings- og veiledningsressurs for ansatte og studenter. Casebasert. (<https://www.ntnu.no/etikkportalen>)

UiB: Ressurssamling for forskningsetikk (<http://www.uib.no/foransatte/74673/ressurssamling-forskningsetikk>)

UiT: https://uit.no/om/enhet/artikkel?p_dimension_id=88199&p_document_id=194802

Forskningsetisk bibliotek: <https://www.etikkom.no/FBIB>

Harvard – research checklist: <http://vpr.harvard.edu/pages/research-checklist>